

NEUVOSTON DIREKTIIVI 97/80/EY,

annettu 15 päivänä joulukuuta 1997,

todistustaakasta sukupuoleen perustuvissa syrjintätapauksissa

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon sosiaalipolitiikasta tehdyn sopimuksen, joka on liitetty Euroopan yhteisön perustamissopimuksen liitteenä olevaan sosiaalipolitiikasta tehtyyn pöytäkirjaan N:o 14, ja erityisesti sen 2 artiklan 2 kohdan,

ottaa huomioon komission ehdotuksen ⁽¹⁾,

ottaa huomioon talous- ja sosiaalikomitean lausunnon ⁽²⁾,

noudattaa perustamissopimuksen 189 c artiklassa määrättyä menettelyä yhteistyössä Euroopan parlamentin kanssa ⁽³⁾,

sekä katsoo, että

- (1) perustamissopimuksen liitteenä olevan sosiaalipolitiikasta tehdyn pöytäkirjan perusteella muut jäsenvaltiot kuin Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistynyt kuningaskunta, jäljempänä ”jäsenvaltiot”, jotka haluavat panna täytäntöön vuoden 1989 sosiaalisen peruskirjan, ovat tehneet sosiaalipolitiikkaa koskevan sopimuksen,
- (2) työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevassa yhteisön peruskirjassa tunnustetaan kaikkien syrjintämuotojen ja erityisesti sukupuoleen, ihonväriin, rotuun, mielipiteisiin ja vakaumuksiin perustuvan syrjinnän vastaisen toiminnan tärkeys,
- (3) työntekijöiden sosiaalisia perusoikeuksia koskevan yhteisön peruskirjan 16 kohdassa, joka käsittelee miesten ja naisten tasa-arvoista kohtelua, esitetään muun muassa, että ”on syytä tehostaa toimia, joilla taataan miesten ja naisten yhtäläisten mahdollisuuksien täytäntöönpano, erityisesti työhön pääsyssä, palkassa, työoloissa, sosiaalisessa suojelussa, koulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa ja urakehityksessä”,
- (4) komissio on sosiaalipolitiikasta tehdyn sopimuksen 3 artiklan 2 kohdan mukaisesti kuullut työmarkkinaosapuolia yhteisön tasolla yhteisön toiminnan mahdollisista suuntaviivoista todistustaakan osalta sukupuoleen perustuvissa syrjintätapauksissa,
- (5) komissio katsoo tämän kuulemisen jälkeen, että yhteisön toiminta on suotavaa, ja on uudelleen kuullut edellä tarkoitettuja työmarkkinaosapuolia suunnitellun ehdotuksen sisällöstä mainitun sopimuksen 3 artiklan 3 kohdan mukaisesti, ja työmarkkinaosapuolet ovat ilmoittaneet komissiolle kantansa,
- (6) tämän toisen kuulemisvaiheen päätyttyä työmarkkinaosapuolet eivät ole ilmoittaneet komissiolle halukuudesta käynnistää menettelyä, joka voisi johtaa mainitun sopimuksen 4 artiklan mukaisen sopimuksen tekemiseen,
- (7) sopimuksen 1 artiklan mukaisesti yhteisön ja jäsenvaltioiden tavoitteena on muun muassa parantaa elin- ja työoloja; miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen tehokas soveltaminen edistää tämän tavoitteen toteutumista,
- (8) tasa-arvoisen kohtelun periaate on esitetty perustamissopimuksen 119 artiklassa ja miesten ja naisten samankaltaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10 päivänä helmikuuta 1975 annetussa neuvoston direktiivissä 75/117/ETY ⁽⁴⁾ sekä miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamisesta mahdollisuuksissa työhön, ammatilliseen koulutukseen ja uralla etenemiseen sekä työoloissa 9 päivänä helmikuuta 1976 annetussa neuvoston direktiivissä 76/207/ETY ⁽⁵⁾,
- (9) toimenpiteistä raskaana olevien ja äskettäin synnyttäneiden tai imettävien työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen kannustamiseksi työssä 19 päivänä lokakuuta 1992 annettu neuvoston direktiivi 92/85/ETY (kymmenes direktiivin 89/391/ETY 16 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu erityisdirektiivi) ⁽⁶⁾ edistää myös miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen tehokasta toteuttamista; kyseinen direktiivi ei saisi vaikuttaa kielteisesti edellä mainittuihin direktiiveihin tasa-arvoisen kohtelun osalta, ja kyseisen direktiivin soveltamisalaan kuulvien työntekijöiden olisi voitava hyötyä tasapuolisesti todistustaakkaa koskevien sääntöjen muuttamisesta,

⁽¹⁾ EYVL C 332, 7.11.1996, s. 11 ja EYVL C 185, 18.6.1997, s. 21.

⁽²⁾ EYVL C 133, 28.4.1997, s. 34

⁽³⁾ Euroopan parlamentin lausunto, annettu 10. huhtikuuta 1997 (EYVL C 132, 28.4.1997, s. 215), neuvoston yhteinen kanta, vahvistettu 24. heinäkuuta 1997 (EYVL C 307, 8.10.1997, s. 6), ja Euroopan parlamentin päätös tehty 6. marraskuuta 1997 (EYVL C 358, 24.11.1997).

⁽⁴⁾ EYVL L 45, 19.2.1975, s. 19

⁽⁵⁾ EYVL L 39, 14.2.1976, s. 40

⁽⁶⁾ EYVL L 348, 28.11.1992, s. 1

- (10) UNICE:n, CEEP:n ja EAY:n tekemästä vanhempainlomaa koskevasta puitesopimuksesta annettu neuvoston direktiivi 96/34/EY⁽¹⁾ perustuu myös miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen, ja
- (11) viittaukset ”tuomioistuinkäsittelyyn” ja ”tuomioistuimeen” tarkoittavat järjestelyitä, joiden kautta riidat voidaan antaa tutkittaviksi ja ratkaistaviksi riippumattomiin elimiin, jotka voivat antaa riitapuolia sitovia päätöksiä,
- (12) termillä ”tuomioistuimen ulkopuoliset menettelyt” tarkoitetaan erityisesti sellaisia menettelyjä kuin sovittelu- ja välitysmenettelyt,
- (13) niiden tosiseikkojen arviointi, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on sukupuoleen perustuva välitön tai välillinen syrjintä, on kansallisen tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen tehtävä kansallisen lainsäädännön ja/tai käytännön mukaisesti,
- (14) jäsenvaltioiden asiaksi jätetään käsittelyn kaikissa vaiheissa saattaa voimaan todistusoikeudellisia säännöksiä, jotka ovat kantajalle tässä esitettyä edullisempia,
- (15) tiettyjen jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmien erityispiirteet on tarpeellista ottaa huomioon muun muassa silloin, kun voidaan päätellä tapahtuneen syrjintää, koska vastaaja ei kykene vakuuttamaan tuomioistuinta tai toimivaltaista viranomaista siitä, ettei tasa-arvoisen kohtelun periaatetta ole rikottu,
- (16) jäsenvaltio voi jättää soveltamatta todistustaakkaa koskevia sääntöjä menettelyihin, joissa tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen on selvitetävä tosiseikat; tarkoitetut menettelyt ovat sellaisia, joissa kantaja on vapautettu velvoitteesta näyttää toteen tosiseikat, joiden selvittäminen kuuluu tuomioistuimelle tai muulle toimivaltaiselle elimelle,
- (17) kantajalla ei olisi minkäänlaista tehokasta keinoa vaikuttaa tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteutumiseen kansallisissa tuomioistuimissa, jollei näytön esittäminen ilmeisestä syrjinnästä siirtäisi vastaajalle todistustaakkaa siitä, ettei hänen menettelynsä tosiasiallisesti ole syrjivä,
- (18) Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on siksi todennut, että todistustaakan on oltava käännetty, kun syrjintä vaikuttaa ilmeiseltä, ja että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen tehokas soveltaminen edellyttää, että todistustaakka siirtyy tällaisissa tapauksissa vastaajalle,

- (19) näyttöä syrjinnästä on vielä vaikeampi esittää silloin, kun syrjintä on välillistä; siksi on tärkeää määrittellä välillinen syrjintä, ja
- (20) todistustaakan asianmukaista siirtymistä koskeva tavoite ei toteudu tyydyttävästi kaikissa jäsenvaltioissa, ja perustamissopimuksen 3 b artiklassa esitetyn toissijaisuusperiaatteen ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti tämän tavoite on saavutettava yhteisön tasolla; tässä direktiivissä asetetaan vain vähimmäisvaatimukset eikä siinä mennä pidemmälle kuin mikä on tarpeen näiden vaatimusten saavuttamiseksi,

ON ANTANUT TÄMÄN DIREKTIIVIN:

1 artikla

Tavoite

Tämän direktiivin tarkoituksena on varmistaa, että tasa-arvoisen kohtelun periaatteen toteuttamiseksi tehtäviä toimenpiteitä jäsenvaltiossa tehostetaan, jotta jokainen, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, voi vaatia oikeuksiaan tuomioistuinkäsittelyssä saatettuaan asian mahdollisesti ensin muiden toimivaltaisten elinten käsiteltäväksi.

2 artikla

Määritelmät

1. Tässä direktiivissä tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitetaan sitä, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi tai välillisesti.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettuna tasa-arvoisen kohtelun periaatteen mukaisesti on kyse välillisestä syrjinnästä, jos jokin näennäisesti tasapuolinen käytäntö, säännös tai peruste vaikuttaa haitallisesti huomattavasti suurempaan osaan toista sukupuolta olevia henkilöitä, jollei kyseinen säännös, peruste tai käytäntö ole tarkoituksenmukainen ja tarpeellinen eikä sitä voida perustella asianosaisten sukupuoleen liittymättömillä puolueettomilla tekijöillä.

3 artikla

Soveltamisala

1. Tätä direktiiviä sovelletaan:

- a) perustamissopimuksen 119 artiklassa sekä direktiiveissä 75/117/ETY, 76/207/ETY ja siltä osin kuin esiintyy sukupuoleen perustuvaa syrjintää, 92/85/ETY ja 96/34/EY tarkoitettuihin tilanteisiin,

⁽¹⁾ EYVL L 145, 19.6.1996, s. 4

b) kaikkiin julkista tai yksityistä sektoria koskeviin riita-asioiden oikeudenkäynteihin ja hallinnollisiin menettelyihin, jotka kansallisen lainsäädännön mukaan tarjoavat oikeussuojakeinoja edellä a alakohdassa tarkoitettujen säännösten soveltamiseksi, lukuun ottamatta vapaaehtoisluonteisia tai kansallisen lainsäädännön mukaisia tuomioistuimen ulkopuolisia menettelyjä.

2. Tätä direktiiviä ei sovelleta rikosasiain oikeudenkäyntiin, elleivät jäsenvaltiot toisin määrää.

4 artikla

Todistustaakka

1. Jäsenvaltioiden on kansallisten oikeudenkäyttöjärjestelmiensä mukaisesti toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kun henkilö, joka katsoo kärsineensä siitä, että häneen ei ole sovellettu tasa-arvoisen kohtelun periaatetta, esittää tuomioistuimessa tai muussa toimivaltaisessa elimessä tosiseikkoja, joiden perusteella voidaan olettaa, että kyseessä on välitön tai välillinen syrjintä, vastaajan on näytettävä toteen, ettei tasa-arvoisen kohtelun periaatetta ole rikottu.

2. Tämä direktiivi ei estä jäsenvaltioita saattamasta voimaan kantajalle edullisempia todistusoikeudellisia säännöksiä.

3. Jäsenvaltiot voivat jättää soveltamatta 1 kohtaa menettelyihin, joissa tuomioistuimen tai muun toimivaltaisen elimen on selvítettävä tosiseikat.

5 artikla

Tiedottaminen

Jäsenvaltioiden on huolehdittava, että tämän direktiivin nojalla toteutetut toimenpiteet sekä asiaa koskevat jo voimassa olevat säännökset annetaan kaikin asianmukaisin tavoin tiedoksi kaikille, joita asia koskee.

6 artikla

Suojelun tason säilyttäminen

Tämän direktiivin säännösten täytäntöönpano ei ole missään tapauksessa riittävä peruste työntekijöiden yleisen suojelun tason laskemiselle direktiivin soveltamisalaan kuuluvissa asioissa, sanotun kuitenkin rajoittamatta jäsenvaltioiden oikeutta saattaa tilanteen kehittymisen huomioon ottaen voimaan lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat erilaisia kuin tätä direktiiviä tiedoksi annettaessa voimassa olleet lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset, sillä edellytyksellä, että tässä direktiivissä säädettyjä vähimmäisvaatimuksia noudatetaan.

7 artikla

Täytäntöönpano

Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2001. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

Näissä jäsenvaltioiden säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

Jäsenvaltiot toimittavat komissiolle viimeistään kahden vuoden kuluttua tämän direktiivin voimaantulosta kaikki tarpeelliset tiedot, jotta komissio voi laatia Euroopan parlamentille ja neuvostolle selvityksen tämän direktiivin soveltamisesta.

8 artikla

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Brysselissä 15 päivänä joulukuuta 1997.

Neuvoston puolesta
J.-C. JUNCKER
Puheenjohtaja